

ASA

ASBÜ Sosyal Araştırmalar Dergisi

ASBU Journal of Social Research

[Cilt/Volume: 3, Sayı/Issue: 2,

Kış/Winter 2025]

Hacettepe Üniversitesi Örneğinde Türk Tıp Bilim Tarihinde Kadın:

Geleneksel Derleme

Women in the History of Turkish Medical Science: A Traditional Review – The Case of Hacettepe University

AYŞE FİGEN TÜRKÇAPAR

Doç. Dr., Sağlık Bilimleri Üniversitesi

figenturkcapar@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3786-0824>

<https://ror.org/03k7bde87>

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 29.11.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 23.12.2025

Yayın Tarihi/Published: 30.12.2025

Atıf/Citation

Türkçapar, A. F. (2025). Hacettepe Üniversitesi Örneğinde Türk Tıp Bilim Tarihinde Kadın: Geleneksel Derleme. *ASA Dergisi*, 3(2), 353-368.

<https://doi.org/10.71313/asa.1831982>

Türkçapar, A. F. (2025). History of Women in Turkish Medical Science in the Case of Hacettepe University: A Traditional Compilation. *Journal of ASA*, 3(2), 353-368.

<https://doi.org/10.71313/asa.1831982>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.

This article was checked by iThenticate.

[Creative Commons Uluslararası Lisansı \(CC-BY-NC 4.0\)](#) ile lisanslanmıştır.

Licensed under [Creative Commons International License \(CC-BY-NC 4.0\)](#).

Öz

Bu gözden geçirme yazısı Osmanlı döneminden günümüze kadar tıp tarihinde kadınların yerini inceleyerek kadınların tıp fakültelerine kabulü, tıp eğitimi alma süreci ve günümüzdeki durumlarını Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi özelinde incelemeyi amaçlamaktadır. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun olan öğrenci sayıları, uzmanlık eğitimi tamamlamış araştırma görevlisi sayıları ve halen anabilim dallarında görev yapmakta olan öğretim üyeleri sayıları değişimi yıllar içinde karşılaştırılmıştır. Uzmanlık eğitimi sonrası ilk mezun 1960 yılında Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ABD'dan verilmiş olan 2016 yılına kadar toplam 36 ABD'dan 4727 araştırma görevlisi uzmanlık eğitimi tamamlamıştır. Kadınların oranı %36,1 (1710 kadın) erkeklerin oranı % 63,9 (3017 erkek) olarak bulunmuştur. Halen Tıp Fakültesi kadrosunda 506 öğretim elemanı bulunmakta olup bunlardan 318 Profesör, 134 Doçent, 41 Yard. Doçent, 18 tanesi Öğretim Görevlisidir. Öğretim elemanlarından %54,94'ü erkek, %45,96'sı kadındır. Anabilim dallarına göre incelendiğinde kadın/erkek oranı Dahili Tıp Bilimlerinde %47.88 kadın, %52.21 erkek, Temel Tıp bilimlerinde %65 kadın %35 erkek Cerrahi Tıp Bilimlerinde %25 kadın %75 erkek olarak saptandı. Sonuç olarak Hacettepe Üniversitesi'nde kadın tıp öğrencilerinin ve araştırma görevlilerinin sayısında belirgin bir artış görülmüştür. 2016 yılı itibarıyla görev yapmakta olan öğretim elemanlarının kadın/erkek oranları değerlendirildiğinde özellikle Temel Tıp Bilimleri ve Dahili Tıp Bilimlerinde kadınlar lehine bir durum söz konusu olup Cerrahi Bilimlerdeki durum tercihlere bağlı olabilir. Yine de mezun olan araştırma görevlileri ile halen görev yapmakta olan eğitim görevlilerinin oranları karşılaştırıldığında Kadın Hastalıkları ve Doğum ABDda uzmanlık eğitimi tamamlamış 72 (%32.4) kadın araştırma görevlisine karşılık hiç kadın öğretim görevlisinin bulunmaması dikkat çekicidir. Kadınların belirli anabilim dallarında yeterince temsil edilmediği ve bu durumun tercihlere bağlı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tıp tarihi, Kadın, tıp eğitimi, cinsiyet temsili

Abstract

This narrative review aims to examine the position of women in medicine from the Ottoman period to the present day, focusing on their admission to medical schools, the medical education process, and their current status, specifically within the context of Hacettepe University Faculty of Medicine. Using Hacettepe University Faculty of Medicine as a case study, the research explores the inclusion of women in medical training from the late Ottoman period to the present and evaluates their current academic and clinical distribution. Numerical data on medical school graduates, research assistants who completed specialty training, and faculty members employed across academic departments were comparatively analyzed. The findings indicate that between 1960 and 2016, a total of 4,727 research assistants completed specialty training in 36 departments, of whom 36.1% were women. Among the 506 current faculty members, women constitute 45.96%. Department-level analyses show higher female representation in Basic Medical Sciences and Internal Medical Sciences, whereas Surgical Sciences remain predominantly male. A striking discrepancy is observed in the Department of Obstetrics and Gynecology: although 72 women completed specialty training, no female faculty members are currently employed. Overall, the results demonstrate a substantial increase in the presence of women in medical education and specialty training at

Hacettepe University. However, the uneven distribution across departments suggests that structural, historical, or preference-based factors may still influence women's representation in certain medical fields.

Keywords: History of Medicine, Women, Medical Education, Gender Representation

Giriş

Tıbbın tarihsel gelişiminde kadınlar, bilgi üretimi ve bakım uygulamalarının görünmez fakat belirleyici aktörleri olmuştur. Antropolojik çalışmalar, birçok toplumda bitkisel tedavi, doğum yardımı ve koruyucu sağlık uygulamalarının esas taşıyıcılarının kadınlar olduğunu göstermektedir (Yıldırım, 2015a). Modern tıbbın kurumsallaşmasıyla birlikte bu geleneksel roller yerini formel eğitime bırakmış; ancak kadınların tıp fakültelerine kabulü dünya genelinde oldukça geç gerçekleşmiştir.

Bu makalede tarihsel arka plan, yalnızca kronolojik bir anlatı sunmak için değil; Türkiye’de kadınların tıp eğitimine erişiminin hangi toplumsal, siyasal ve kurumsal dönüşümlerle mümkün hâle geldiğini açıklamak amacıyla yeniden yapılandırılmıştır. Osmanlı’nın son döneminde başlayan modernleşme çabaları ve Cumhuriyet’in eğitim politikaları, tıp fakültelerinde kadın varlığının artmasının zeminini hazırlamıştır (Yıldırım, 2015b).

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi’nin uzun yıllara yayılan nicel verileri, bu tarihsel eğilimin güncel yansımalarını ortaya koymak açısından benzersizdir. Bu nedenle tarihsel çerçeve, Hacettepe örneğinin bulgularıyla bütünleşecek şekilde sunulmuştur.

1. Osmanlı’da Tıp Eğitimi ve Modernleşme

Osmanlı İmparatorluğu’nda modern tıp eğitiminin kurumsallaşması 19. yüzyılda hız kazanmış, Avrupa’daki tıp fakülteleri örnek alınarak modern eğitim programları oluşturulmuştur (Yıldırım, 2015b). Bu dönüşüm yalnızca sağlık alanında değil, devletin modernleşme politikalarının tümünde görülen yapısal bir reform hareketinin parçasıdır.

Kadınların tıp eğitimine katılımı ise bu süreçte mümkün olmamıştır. Dönemin toplumsal cinsiyet normları, kadınların hem mesleki hem de yükseköğretim alanındaki hareketliliğini ciddi biçimde kısıtlamıştır (Yıldırım, 2015b). Ancak modernleşme ilerledikçe ve savaş dönemlerinde sağlık personeli ihtiyacı arttıkça, kadınların tıpta yer alma talepleri de güç kazanmıştır. Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye Şahâne başlangıçta yalnızca Müslüman öğrencileri alırken, 1841’den itibaren mevcut öğrenci sayısının üçte biri oranında gayrimüslim “reaya” çocukları da kabul edilmeye başlandı. Ermeni ve Rum cemaatlerinden öğrenciler nüfus oranlarına göre seçilip gönderiliyordu. Yedi yıllık eğitim süresi “hazırlık ve bilimlere giriş” (3

yıl) ile “tıp ve cerrahi” (4 yıl) olmak üzere iki bölümden oluşuyordu ve dersler Fransızca idi. (Yıldırım, 2006; Ülman, 1994)

Her eğitim yılında sınıf geçme sınavları yapılıyor; son sınıfta üç aşamalı doktora imtihanı uygulanıyordu. Bunlar sırasıyla anatomi–fizyoloji–patoloji; farmakoloji–kimya–botanik; iç hastalıkları–cerrahi–hijyen–klinik bilimlerinden oluşuyordu. Bu sınavları başarıyla geçen öğrenciler Şaban ayında padişah ve devlet erkânının da katıldığı görkemli bir törende tez savunması yaparak mezun oluyorlardı. Sultan Abdülmecid de bu sınavları bizzat takip ederek tıp eğitimine verdiği önemi göstermiştir (Yıldırım, 2006; Ülman, 1994).

Osmanlı tıp eğitiminin uluslararası düzeydeki konumu, 1848 yılında Mekteb-i Tıbbiye-i Şahâne’den seçilen öğrencilerin Viyana Tıp Fakültesi’nde sınava girmesiyle somut biçimde değerlendirildi. Dört öğrencinin gösterdiği üstün başarı, yalnızca okulun eğitim kalitesini doğrulamakla kalmadı; aynı zamanda Osmanlı tıp kurumlarının Avrupa’daki çağdaş tıp fakülteleriyle rekabet edebilir nitelikte olduğunu ortaya koydu. Bu başarının ardından Mekteb-i Tıbbiye’nin Avrupa’daki tıp okullarıyla denkliği resmî olarak kabul edildi ve böylece yabancı tıp fakültelerinden mezun olup Osmanlı ülkesinde çalışmak isteyen hekimler için kolokyum sınavı zorunlu hâle getirildi. (Yıldırım, 2006; Ülman, 1994; Shaw & Shaw, 1977)

Osmanlı tıp eğitiminde modern tıbbi bilginin dolaşımını hızlandırmak amacıyla, 1849 yılında Mekteb-i Tıbbiye hocaları ve öğrencileri tarafından hem Osmanlıca “Vekayi-i Tıbbiye” hem de Fransızca “Gazette Médicale de Constantinople” yayınlanmaya başlamıştır. Bu dergiler; Avrupa’daki tıbbi gelişmelerden seçilmiş özetleri, klinik uygulamalardan elde edilen gözlemleri ve halk sağlığına ilişkin değerlendirmeleri bir araya getirerek, Osmanlı tıp camiasını uluslararası bilgi akışına bağlayan önemli birer platform oluşturmuştur. Zaman içinde tıp eğitiminin Fransızca yürütülmesi, hem öğrencilerin başarı düzeylerini hem de mezun sayısını olumsuz etkilediği gerekçesiyle eleştirilmeye başlanmış; derslerin Türkçeye çevrilmesi gündeme gelmiştir. Yabancı hocaların direnişi nedeniyle bu dönüşüm Mekteb-i Tıbbiye-i Şahâne’de hayata geçirilememiştir. Buna karşın 1867’de açılan Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye (Sivil Tıp Okulu), Türkçe eğitim modeliyle Osmanlı tıp eğitiminin yönünü değiştirmiştir. Bu okulda 16–25 yaş arasındaki Müslüman ve Hristiyan öğrenciler gündüzlü olarak eğitim görmektedir, klinik eğitimlerini Bezmialem Valide Sultan Gureba Hastanesi’nde tamamlamakta ve mezuniyetleri sonrasında özellikle taşra bölgelerine atanmak üzere yetiştirilmektedir. (Yıldırım, 2006; Ülman, 1999; Şehsuvaroğlu, 1955)

Osmanlı tıp eğitiminde Türkçeleştirme süreci, 1870 yılında Mekteb-i Tıbbiye-i Şahâne'nin birinci sınıfından itibaren derslerin Türkçe verilmesiyle kurumsal bir nitelik kazandı. Ancak Türkçe bilimsel kaynakların yetersizliği nedeniyle, temel Fransızca tıp kitaplarının çevirilerine başvuruldu ve bu durum öğretim sürecinin yeniden yapılandırılmasını gerektirdi. Yabancı hocaların görevden ayrılmaları sonrasında doğan akademik açık, 1869'dan itibaren başarılı Osmanlı tıbbiyelilerinin Paris ve Viyana'daki modern tıp merkezlerine ihtisas için gönderilmesiyle giderildi. Avrupa'da uzmanlık eğitimi alan bu hekimler, yurda dönüşlerinde Mekteb-i Tıbbiye-i Şahâne, Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye, Gülhane ve 1909 sonrasında kurulan Darülfünun Tıp Fakültesi'nde öğretim üyeliği görevlerine getirilerek Osmanlı tıp eğitiminin modernleşmesine doğrudan katkı sundular. 1903 yılında öğrenciler arasında II. Abdülhamid yönetimine karşı özgürlükçü fikirlerin yayılması üzerine okulun aniden Haydarpaşa'ya taşınması, eğitim ortamının siyasal baskılardan uzaklaştırılması amacıyla gerçekleştirildi. Haydarpaşa'daki modern laboratuvar ve klinik altyapısı sayesinde Tıbbiye kısa sürede ikinci parlak dönemine girmiştir. 12 Eylül 1909'da Mekteb-i Tıbbiye-i Şahâne ile Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'nin birleştirilmesiyle kurulan Darülfünun-ı Osmanî Tıp Fakültesi, bütçe ve idare konusunda özerk bir yapıya sahipti ve Cemiyet-i Muallimin tarafından yönetiliyordu. I. Dünya Savaşı sırasında öğretim üyesi ve asistanların önemli bir kısmı cepheye gitmiş olmasına rağmen eğitim kesintiye uğramamış; işgal yıllarında birçok öğrenci Anadolu'ya geçerek Millî Mücadele'ye katılmıştır. (Yıldırım, 2006; Şehsuvaroğlu, 1955; Ergin, 1939; Shaw & Shaw, 1977)

1923–1932 yılları arasında cumhuriyet devrimleriyle toplumsal dönüşüm hızlanırken, Darülfünun yenileşme çabalarına ayak uyduramadı. Bunun üzerine Atatürk, Cenevre Üniversitesi'nden Pedagoji Profesörü **Albert Malche**'i inceleme raporu hazırlamak üzere davet etti. Malche, 15 Mayıs 1932 tarihli raporunda Haydarpaşa'daki fakültenin İstanbul'un büyük hastanelerinden uzak oluşunun tıp eğitimi için bir “felaket” olduğunu belirtti. Bu değerlendirmelerin ardından 31 Mayıs 1933'te, 2252 sayılı yasa ile İstanbul Darülfünunu kapatılarak yerine **İstanbul Üniversitesi** kuruldu (Yıldırım, 2015b).

2. Türk Kadınlarının Tıp Eğitimine Başlama Süreci

20. yüzyılın başlarında Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş döneminde yaşanan siyasal ve toplumsal dönüşümler, kadınların yükseköğretime katılımını mümkün kılan koşulları yaratmıştır. Balkan ve I. Dünya Savaşları sırasında artan sağlık personeli ihtiyacı, kadınların tıp

alanında profesyonel roller üstlenmesine yönelik toplumsal kabulleri güçlendirmiştir (Yıldırım, 2015)

Bu dönemde bazı kadın öğrenciler yurtdışına gönderilerek tıp eğitimi almaya başlamış; Suat, Süeda, Hatice Safiye Ali gibi öncü isimler Türkiye'nin ilk kadın hekimleri arasında yer almıştır. Safiye Ali'nin 1922'de mesleğe başlaması, kadınların tıbbi profesyonel kimliklerinin kurumsal olarak tanınmasında bir dönüm noktasıdır.

Ancak Tıbbiye'ye kadın öğrenci kabulü kolay gerçekleşmemiştir. Toplumsal cinsiyet temelli dirençler, 'ahlaki uygunluk', 'bedensel yetersizlik' gibi gerekçelerle kadınların tıp fakültelerine alınmasına uzun süre engel olmuştur (Yıldırım, 2015). Buna rağmen kadınların eğitim talebi ve dönemin reformcu hekimlerinin desteğiyle 1922 yılında Tıp Fakültesi ilk kez kadın öğrenci kabul etmiştir (Dölen, 1998).

Bu süreçte Amerikan Kız Koleji'nin tıp bölümü gibi girişimler de kadınların mesleki eğitim taleplerini desteklemiş; her ne kadar 1924'te kapatılmış olsa da kadınların tıp alanında görünürlüğünü artırmıştır. Fatma Müfide (Küley), Hamdiye Abdurrahman Rauf (Maral), Emine Sabiha Süleyman (Sayın), Suat Rasim (Giz), Fitnat Celal (Taygun) ve İffet Naim (Önur) 1927'de eğitimlerini, 1928'de stajlarını bitirerek diplomalarını aldılar (Yıldırım, 2015a). İlk Türk Kadın Doktorlarının uzmanlık alanları ve daha sonraki kariyerleri sırasıyla şöyledir: **Fatma Müfide Küley** – Dahiliye (daha sonra Profesör oldu), **Hamdiye Abdurrahman Rauf** – Cildiye, Fizyoterapi ve Radyoterapi, **Emine Sabiha Süleyman** – Pediatri, **Suat Rasim** – Cerrahi, **Fitnat Celal** – Cerrahi, **İffet Naim** – Cerrahi (Atıcı, E., Erer, S. 2009).

Kadın doktorlardan, **Suat Rasim**, 1931–1936'da Şişli Etfal Hastanesi'nde operatör olarak çalıştı ve İstanbul'da özel klinik açan ilk kadın doktor oldu. Dr **İffet Naim**, Ortaköy Şifa Yurdu'nda jinekoloji ve genel cerrahi uzmanı olarak çalıştı. Dr **Hamdiye Abdurrahman Rauf**, Kadıköy'de özel kliniğinde hizmet verdi. Dr **Emine Sabiha Süleyman** ise, Üsküdar Sağlık Merkezi başhekimliği yaptı ve Dünya Sağlık Örgütü'nden takdirname aldı (Yıldırım, 2006).

Sonuç olarak Türk kadınlarının tıptaki konumu, yalnızca bireysel ilerlemelerle değil; devlet politikaları, savaş koşulları, toplumsal değişim ve modernleşme hareketlerinin kesişimiyle şekillenmiştir. Bu tarihsel bağlam, Hacettepe Üniversitesi'nin kadın temsiline ilişkin güncel verilerini anlamak için zemini hazırlamaktadır.

3.Hacettepe Üniversitesi'nin kuruluşu

Hacettepe Üniversitesi'nin kuruluşu, Türkiye'de modern tıp eğitiminin yeniden yapılandırılmasında kritik bir dönüm noktasıdır. Kurumun amacı yalnızca yeni bir tıp okulu açmak değil, araştırma, eğitim ve sağlık hizmetini bütünleştiren çağdaş bir akademik model geliştirmektir.

Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın öncülüğünde şekillenen bu model; tam gün çalışma, disiplinlerarası yaklaşım ve bilimsel üretimi teşvik eden bir kurum kültürüyle Türkiye'nin tıp fakülteleri arasında farklı bir konum edinmiştir. (Yıldırım 2015b) Bu kurumsal model, kadınların tıp eğitimine katılımını ve akademik kariyer yolculuklarını etkileyen önemli bir faktör olmuş; özellikle uzmanlık ve akademik kadrolarda kadınların görünürlüğünü artırmıştır.

1960'lı yıllarda artan öğrenci talebi mevcut kurumlar tarafından karşılanamayınca, bu bölümlere öğrenci alınmaya başlandı. 1965–1966 öğretim yılında Ankara Üniversitesi'nin ikinci Tıp Fakültesi, üniversite bütçesinin yaklaşık % 60'ını kullanır hâle gelmişti. Bunun üzerine Senato, bütçeyi korumak için Hacettepe'nin ayrılmasını istedi. İhsan Doğramacı da bu teklifi kabul ederek üniversitenin kuruluşuna ilişkin kanunun taslağını hazırladı.

8 Temmuz 1967 tarih ve **892/1967** sayılı kanunla, halihazırdaki durum yasaya yansıtılarak — ya da başka bir ifadeyle kanunun fiili duruma uyarlanmasıyla— Hacettepe Üniversitesi resmen kuruldu. Üniversite, kuruluşunda **Tıp, Sağlık Bilimleri, Fen ve Sosyal Bilimler Fakülteleri** ile eğitime başladı. O döneme kadar yüksekokullarda lisans programlarını yürüten öğretim üyeleri ve yardımcıları, yeni fakültelerin ilgili bölümlerine aktarıldı; böylece eğitim programları kesintiye uğramadan sürdürülmüştür.

1968 yılında **Ev Ekonomisi Yüksekokulu** kurulmuş; 1969'da yüksekokul olarak açılan **Eczacılık ve Diş Hekimliği** ise 1971 yılında fakülte statüsüne kavuşmuştur. Daha sonraki yıllarda kurulan fakülteler ve bölümlerle genişleyen Hacettepe Üniversitesi, ikinci yerleşkesini merkeze 20 km uzaklıktaki **Beytepe** mevkiinde 1500 hektarlık bir alanda oluşturmuştur. **1974 yılında** tıp ve sağlık bilimleri dışındaki fakülteler bu yeni yerleşkeye taşınmıştır.

4. Hacettepe Üniversitesi'nin Gelişimi

Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Hacettepe Üniversitesi'nin kuruluşunda ve kısa zamanda göstermiş olduğu ilerlemenin gerisinde iki etken vardır. Birinci etken Prof. Doğramacı'nın ABD'dekilerden örnek alarak fakülte ve üniversite ile birlikte kurduğu ve

yönettiği dernek ve vakıflardır. Bu dernekten yapılan maaş dışı ödemelerle kurumda tam zamanlı ve tam verimli çalışma prensibi sağlanmıştır. Yine çoğunlukla ABD’de eğitim almakta olan genç beyinler daha eğitimleri sürerken Hacettepe’ye gelmeye ikna edilmiş veya Hacettepe kadrosuna alınmış ve iddialı ve genç hocalardan oluşmuş bir kadro oluşturulmuştur. Bu durumun önemi Hacettepe’de Temel Tıp Bilimlerinde uyguladığı ‘‘entegre’’ (bütünleştirilmiş) eğitim programını incelemek üzere Türkiye’ye gelen İngiliz Resmi Heyeti Başkanı Bryan’ ın Doğramacı’nın ‘‘Sistemimizi nasıl buldunuz?’’ şeklindeki sorusuna sistemi hayranlıkla övdükten sonra ‘‘Dođrusu bizi etkileyen sistem değil çalışma arkadaşlarınızın şevki, özgüveni ve görev sorumluluğu oldu’’ (Özgen, 2009) şeklindeki yanıtında ortaya çıkmaktadır. Hacettepe Üniversitesinin gelişimindeki ikinci unsur da üniversite kuruluş kanununda yer alan iki maddenin sağladığı kolaylıklardır. Bunlardan ilki (Madde 1) sonrasında bazı kesimlerce eleştirilse de yetkilerin özerk üniversitenin tüzel kişiliğini temsil eden ‘‘kurucu rektör’’de toplanması, diğeri ise (Madde 7) inşaat, makine ve tesisat işlerinde 1050 sayılı Genel Muhasebe Kanunu’nun 135. maddesi ile 2490 sayılı kanundan muaf tutulmasıydı. Yasama Meclisi bu özel maddelerle kuruluşunu süratle tamamlamak isteyen üniversiteye bazı ayrıcalıklar tanımıştı. (Güvenç, 2009)

Hacettepe Üniversitesi kuruluşundan itibaren yabancı dil eğitime ağırlık vermiş, öğrencilerinin en az bir yabancı dili iyi bilerek mezun olmalarını hedeflemiştir. 1988 yılından beri mevcut Tıp Fakültesi yanında açılan ikinci Tıp Fakültesinde eğitim İngilizce olarak yürütölmektedir. Ulakbim’in (t.y.) Türkiye Üniversitelerinin Konu Kategorilerine Göre Yayın Performansı 2004-2014 raporu verilerine göre Türkiye toplam bilimsel yayın sayısının (228.856) % 40’ını Tıbbi Bilimler’ e (91.166) ait yayınlar oluşturmaktadır. Tıbbi Bilimler (55 adet) dallarında 2004-2014 dönemine ait üniversitelerimizin (ilk 50) performans verileri incelendiğinde Hacettepe üniversitesi 17 dalda 1., 18 dalda 2. ve 8 dalda 3. sırada yer almaktadır. Hacettepe’nin hızlı büyümesi ve yüksek talep görmesi, uzun yıllara yayılan verilerin yorumlanması açısından güçlü bir bağlam sunarak çalışmanın analitik çerçevesini desteklemektedir.

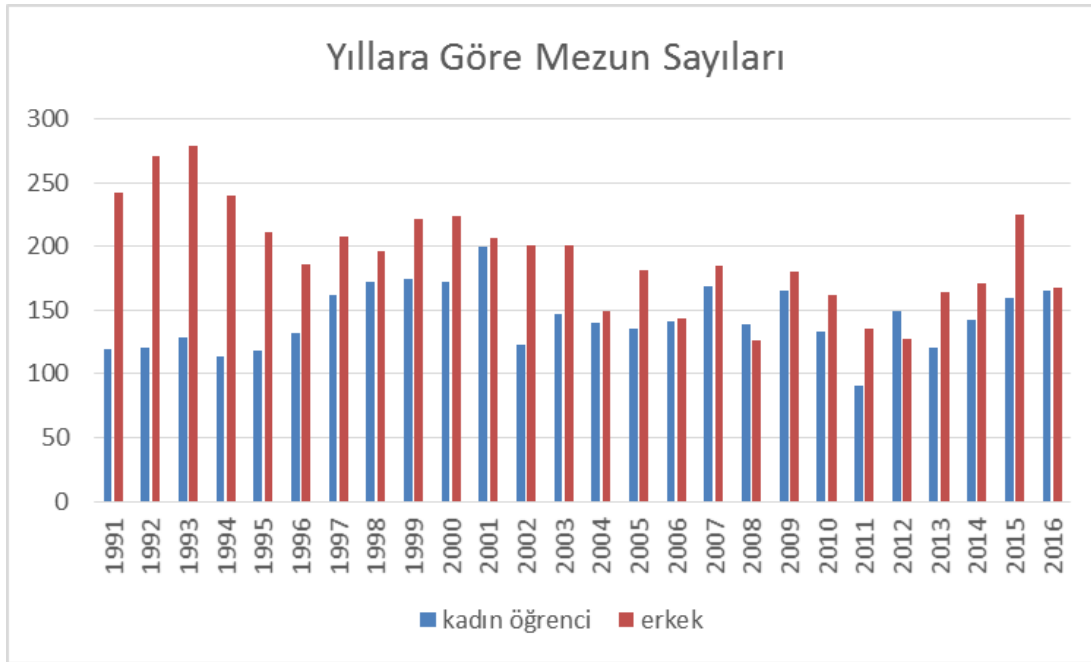
5. Materyal-Metot

Hacettepe Üniversitesi Tıp fakültesi örneğinde Türk Tıp Bilim tarihinde kadını yerini araştırmayı amaçladığımız çalışmamıza veri oluşturması amacıyla kuruluşundan itibaren 2016 yılına kadar Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun olan öğrenci sayıları, uzmanlık

eğitimini tamamlamış araştırma görevlisi sayıları ve halen anabilim dallarında görev yapmakta olan öğretim üyeleri sayıları toplanmıştır. Verilerin toplanmasında Tıp fakültesi Öğrenci İşleri ve Dekanlık Bilgi İşlem merkezi verileri kullanılmıştır. Veriler yıllara, kadın- erkek oranlarına ve anabilim dallarına dağılımlarına göre analiz edilmiştir. Elde edilen veriler Excel üzerinden grafiklenerek sunulmuş, istatistiki analiz için SPSS kullanılmıştır.

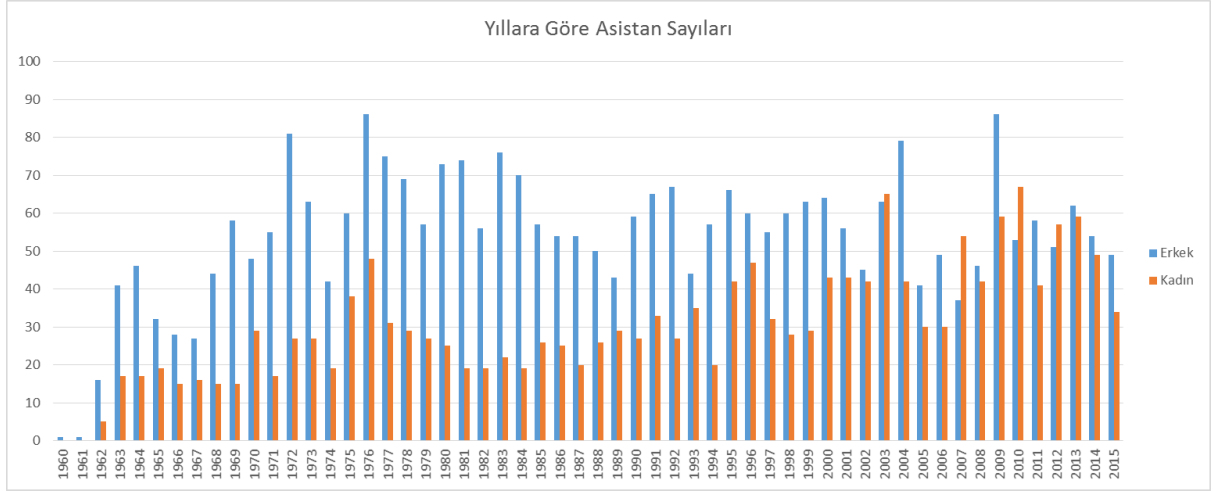
6. Bulgular

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi ilk mezunlarını 1969 yılında vermiş ve bu yıl 59 öğrenci mezun olmuştur. 2016 yılına kadar 12531 mezun veren Tıp Fakültesinin mezunlarının cinsiyet dağılımı ile ilgili verilerine ancak 1991 yılından sonrası için ulaşılmıştır. Mezunların cinsiyetlere göre dağılımı ve zaman içindeki farklılıklar Şekil 1’de gösterilmiştir.

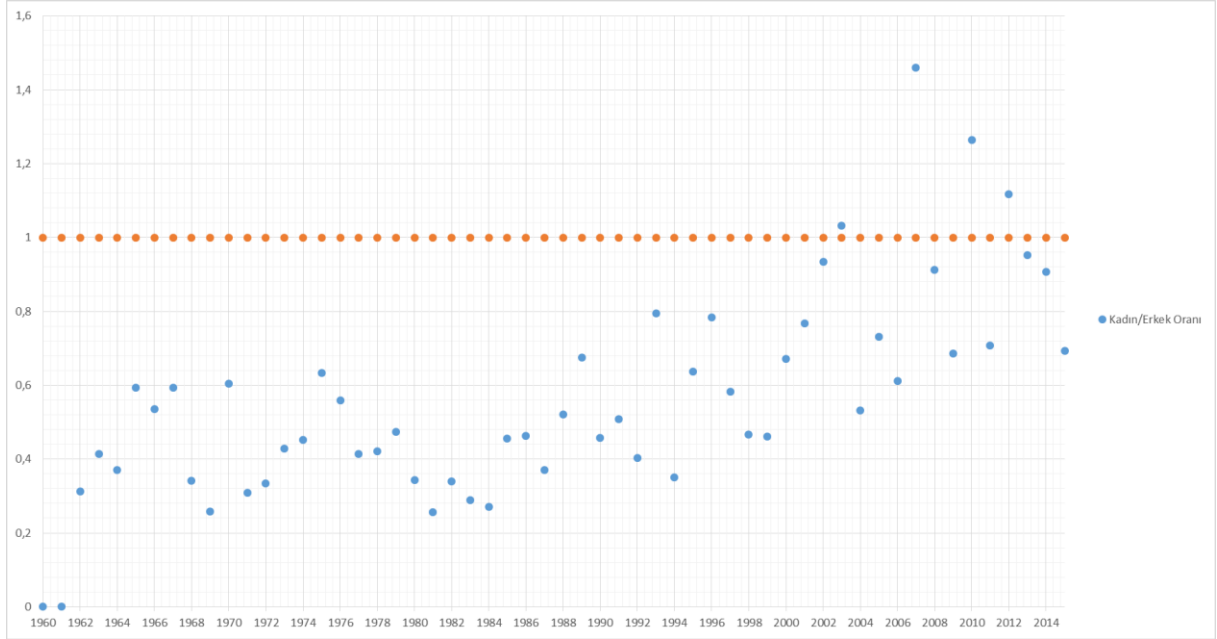

Şekil 1. Yıllara ve cinsiyetlere göre mezunların dağılımı

Uzmanlık eğitimi sonrası ilk mezun 1960 yılında Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ABDden verilmiş olan 2016 yılına kadar toplam 36 ABDden 4727 araştırma görevlisi uzmanlık eğitimi tamamlamıştır. Kadınların oranı %36,1 (1710 kadın) erkeklerin oranı % 63,9 (3017 erkek) olarak bulunmuştur. Uzmanlık eğitimi tamamlayanların yıllar içindeki dağılımı (Şekil 2) ve kadın/ erkek oranlarındaki değişimler (Şekil 3) aşağıda verilmiştir.

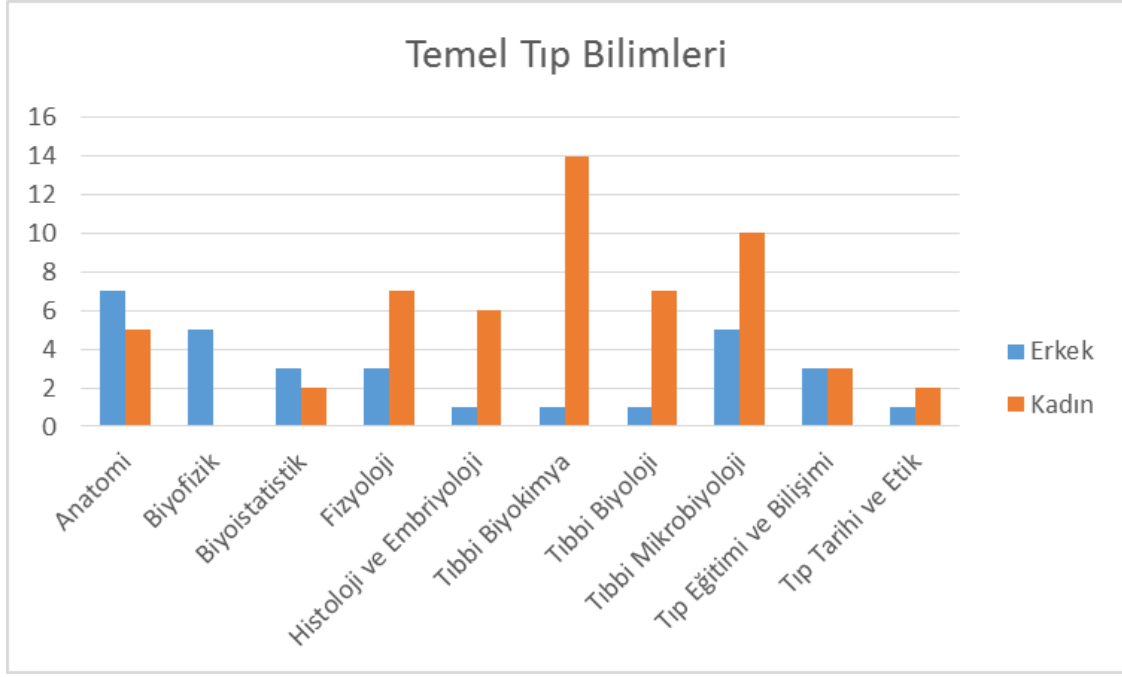

Şekil 2. Uzmanlık eğitimini tamamlamış araştırma görevlilerinin yıllar içindeki dağılımı

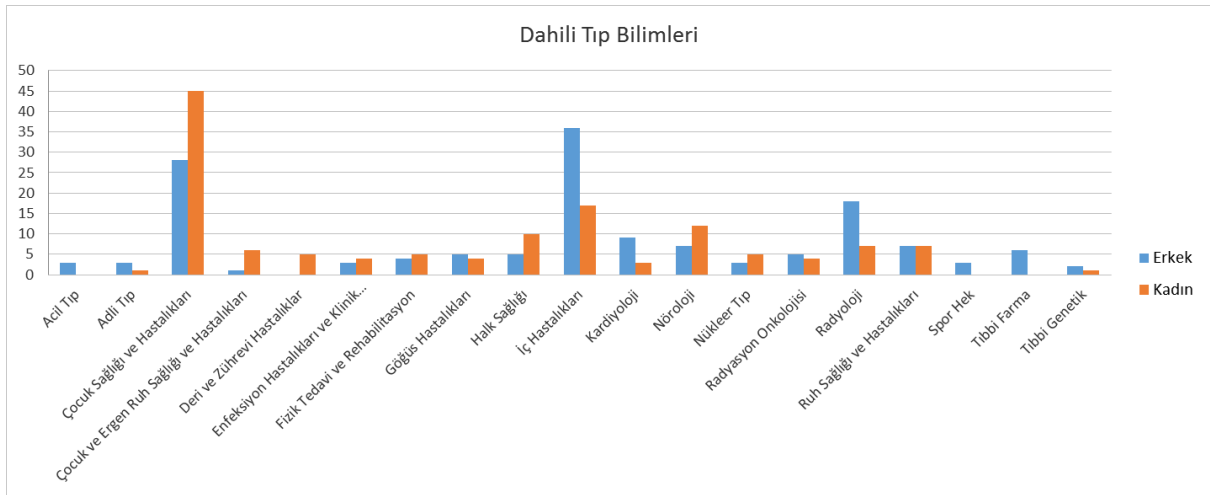

Şekil 3. Uzmanlık eğitimini tamamlayanların kadın/erkek oranlarının yıllar içindeki dağılımı

Halen Tıp Fakültesi kadrosunda 506 öğretim elemanı bulunmakta olup bunlardan 318 Profesör, 134 Doçent, 41 Yard. Doçent, 18 tanesi Öğretim Görevlisidir. Öğretim elemanlarından %54,94'ü erkek, %45,96'sı kadındır. Anabilim dallarına göre incelendiğinde kadın/erkek oranı Dahili Tıp Bilimlerinde %47.88 kadın, %52.21 erkek, Temel Tıp bilimlerinde %65 kadın %35 erkek Cerrahi Tıp Bilimlerinde %25 kadın %75 erkek olarak saptandı. ABD larına göre kadın/erkek öğretim elemanları Şekil 4-6'te gösterilmiştir.

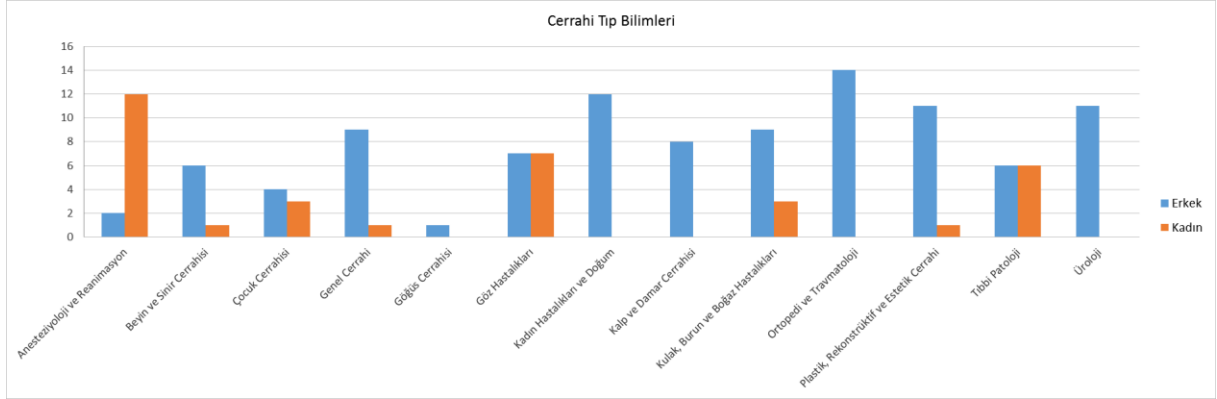

Şekil 4. Öğretim üyelerinin Temel Tıp Bilimlerinde cinsiyetlerine göre dağılımı

Şekil 5. Öğretim üyelerinin Dahili Tıp Bilimlerinde cinsiyetlerine göre dağılımı

Cerrahi Tıp Bilimlerinde Kadın Temsilinin Analizi

Şekil 6. Öğretim üyelerinin Cerrahi Tıp Bilimlerinde cinsiyetlerine göre dağılımı

Görüldüğü gibi cerrahi dallarda kadın oranları dahili bölümlere kıyasla oldukça düşüktür. Ancak şurası unutulmamalıdır ki cerrahi branşlarda kadınların düşük temsili, sadece Hacettepe Üniversitesi'ne özgü bir durum değildir. Türkiye genelinde kadın cerrah oranı %15–20 düzeyindedir; beyin cerrahisi, ortopedi gibi alanlarda bu oran %6–8'e kadar düşmektedir. Tıp mesleğini seçen kadınların hayatlarını kontrol edemeyeceklerini düşündükleri için daha çok “kadınsı” olarak tanımlanan uzmanlık alanlarına yöneldikleri gözlenmektedir. (Sanfey vd., 2006; Koyun vd., 2013) çalışmalarında hekimlerin uzmanlık alanlarının toplumsal cinsiyet kalıp yargılarından etkilendikleri ve özellikle cerrahi tıp bilimlerinde kadın-erkek hekim oranı arasında fark oluştuğunu tespit etmişlerdir. Uluslararası literatür, cerrahi branşlarda kadınların akademik ilerlemesini sınırlayan üç temel faktör tanımlar: yoğun çalışma temposu, aile-iş dengesi baskısı ve kurum içi yükselme süreçlerindeki yapısal engeller (Williams, 2005). Bu nedenle cerrahi alanlardaki düşük kadın temsili bireysel tercihler kadar sistemik unsurlarla açıklanmalıdır.

Kadın Hastalıkları ve Doğum ABD'sindeki Çelişkili Görünüm

Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı'nda 72 kadın uzman mezun bulunmasına rağmen hiç kadın öğretim üyesinin görev yapmaması dikkat çekicidir. Bunun olası nedenleri arasında: (1) mezunların yoğun klinik çalışma temposu nedeniyle akademiye tercih etmemeleri, (2) akademik yükselme için gerekli yayın üretimi ve araştırma sürecinin klinik yükü uyumsuzluğu, (3) geçmiş yıllarda kadro açığının sınırlı olması ve (4) Kadın hastalıkları ve doğum uzmanlık alanında Türkiye genelinde görülen benzer akademik temsil sorunları sayılabilir. Bu durum,

kadınların uzmanlık eğitimini tamamlasa bile akademik kariyere geçişte ek engellerle karşılaşabileceğini göstermektedir (Şahinoğlu vd., 2025).

Sonuç

Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin uzun dönemli verilerini inceleyerek kadınların tıp eğitimindeki, uzmanlık süreçlerindeki ve akademik kadrolardaki temsilini çok boyutlu biçimde değerlendirmiştir. Bulgular, Türkiye'de tıp eğitimine kabulden günümüze uzanan süreçte kadınların görünürlüğünde belirgin bir artış olduğunu göstermektedir.

Özellikle 1987 sonrası merkezi uzmanlık sınavı ile birlikte kadın araştırma görevlilerinin sayısında anlamlı bir artış gözlenmiş, bazı yıllarda kadınların erkekleri geçtiği görülmüştür. Bu durum, kadınların tıp eğitimi ve uzmanlık süreçlerine erişiminde yapısal bir iyileşme olduğunu düşündürmektedir.

Bununla birlikte, akademik kadrolara geçişte eşit bir dağılım sağlanamadığı ortaya çıkmıştır. Temel ve Dahili Tıp Bilimlerinde kadınların güçlü temsiline karşın Cerrahi Tıp Bilimlerinde ve özellikle Kadın Hastalıkları ve Doğum ABD'da ciddi bir temsil sorunu bulunmaktadır. Bu durumun yalnızca tercih farklılıklarıyla açıklanamayacağı; yapısal, kültürel ve kurumsal faktörlerin etkili olabileceği önerilmektedir.

Çalışma ayrıca Türkiye ve dünya literatürü ile uyumlu olarak, cerrahi alanlarda kadınların karşılaştığı kariyer bariyerlerinin akademik yükselme süreçlerini etkilediğini göstermektedir. Bu nedenle kurumsal politikaların, mentorluk mekanizmalarının ve kadın akademisyenleri destekleyici uygulamaların güçlendirilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, Hacettepe Üniversitesi örneği Türkiye'de kadınların tıp alanındaki tarihsel ilerlemesine ışık tutmakta; ancak aynı zamanda akademik eşitlik için atılması gereken önemli adımlar olduğunu da göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Atıcı E. & Erer S. (2009). Türk kadınlarının tıp eğitimine başlama süreci ve İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesi'nden mezun olan ilk kadın doktorlar. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 35(2). 107-111.
- Dölen, E. (1998) Cumhuriyet'in ilk on beş yılında İstanbul Üniversitesi'nde kız öğrenciler. N. Yıldırım (Ed.) 8-47. *Sağlık Alanında Türk Kadını Cumhuriyet'in ve Tıp Fakültesi'ne Kız Öğrenci Kabulünün 75. Yılı*, İstanbul.

- Ergin, O. (1939). Türkiye Maarif Tarihi. İstanbul.
- Güvenç, B. (2009). Yükseköğretim sisteminin geçirdiği değişimler YÖK Öncesi: 1961-1981. T. Çelik ve İ. Tekeli (Ed.). *Türkiye'de üniversite anlayışının gelişimi II (1961-2007)*. Türkiye Bilimler Akademisi.
- Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi. (t.y.). Hakkımızda. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi. <https://hacettepe.edu.tr/hakkinda/>. Erişim tarihi: 21 Kasım 2025
- Koyun, A., Akgün, Ş., & Bahar Özvarış, Ümmühan (2013). Türkiye’de hekimler uzmanlaşmada cinsiyet ayrımı yaşıyor mu? *International Journal of Human Sciences*, 10(2). 521-531.
- Lorber, J. & Moore, L. J. (2001). Gender and the Social Construction of Illness. AltaMira Press.
- Özgen, T. (2009). Türk yüksek öğretiminde Hacettepe modeli. T. Çelik ve İ. Tekeli (Ed.). *Türkiye'de üniversite anlayışının gelişimi II (1961-2007)*. Türkiye Bilimler Akademisi.
- Sanfey, H.A., Schulman, A.R., Young, J.M., Eidelson, B., Mann ,B.D. (2006). Influences on medical student career choice gender or generation? *Arch Surg*, 141(11). 1086-1094.
- Sarı, N. Osmanlı sağlık hayatında kadının yeri. *Yeni Türk Tıp Tarihi Araştırmaları* 1996/97; 2–3: 11–64.
- Shaw, S. J., & Shaw, E. K. (1977). History of the Ottoman Empire and Modern Turkey, c. II: Reform, Revolution, and Republic: The Rise of Modern Turkey 1808-1975. Cambridge University Press.
- Şahinoğlu, S., Erdoğan, M., Arı, H., Demirci, M. (2025). Cerrahinin Kapı Aralayıcıları: Eril Akademide Kadın Cerrahlar. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 8(2), 486-517. <https://doi.org/10.33708/ktc.1734251>
- Şehsuvaroğlu, H. (1955). Türk Tıp Tarihi. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- TÜBİTAK ULAKBİM. (t.y.). Türkiye üniversitelerinin konu kategorilerine göre yayın performansı 2004-2014. Erişim tarihi: 21 Aralık 2025, <https://cabim.ulakbim.gov.tr/bibliyometrik-analiz/turkiye-bilimsel-yayin-performans-raporlari/>
- Ülman, Y. I. (1994). *Journal de Constantinople'a göre Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane'nin Galatasaray dönemi* (Tez No. 40591) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Ülman, Y. I. (1999). *Gazette Medicale de Constantinople'un tıp tarihimizdeki önemi* (Tez No. 86948) [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

- Williams, J. (2005). The Glass Ceiling and the Maternal Wall in Academia, *New Directions for Higher Education*, 130, Summer 2005, 91-105.
- Yıldırım, N. (2006). Dünya’da ve Türkiye’de ilk kadın doktorlar ve kadınların doktor olma mücadelesi. *Toplumsal Tarih*, 147, 50-57.
- Yıldırım, N. (2015a). İstanbul’da sağlık hayatı. C. Yılmaz (Ed.) *Antik  aė’dan XXI. yüzyıla büyük İstanbul tarihi - Cilt 1* (s. 92-137). Mas Matbacılık.
- Yıldırım, N. (2015b). *İstanbul Tıp Fakültesi tarihine bakış*.
<https://www.academia.edu/17847223>

Etik Kurul İzni *Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir. Yaşayan hiçbir canlı (insan ve hayvan) üzerinde araştırma yapılmamıştır. Makale Bilim Tarihi alanına aittir.*

Çatışma Beyanı *Makalenin yazarları, bu çalışma ile ilgili herhangi bir Kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması olmadığını ve yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.*

Destek ve Teşekkür *Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.*
